

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА УПРАВЛІННЯ
Кафедра фінансів та економіки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи

(Жильцов О.Б.)

2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ РІШЕНЬ

для здобувачів вищої освіти

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

освітнього рівня «магістерського другого/

освітньо-професійної програми 072.00.01 «Фінанси і кредит»

Київ – 2021

Розробник:

Ушенко Наталя Валентинівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів та економіки Факультету інформаційних технологій та управління Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладач:

Ушенко Наталя Валентинівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів та економіки Факультету інформаційних технологій та управління Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри фінансів та економіки

Протокол від 30.08.2021 №10

Завідувач кафедри (О.О. Сосновська)
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Фінанси і кредит»

_____._____. 2021 р.

Гарант освітньо-професійної програми (А.Ю. Рамський)
(підпис)

Робочу програму перевірено

_____._____. 2021 р.

Заступник директора/декана (І.Ю. Мельник)
(підпис)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) (ПІБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____
(підпис)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) (ПІБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____
(підпис)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) (ПІБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____
(підпис)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) (ПІБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____
(підпис)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни
	денна форма навчання
Вид дисципліни	нормативна
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів / годин	4 кредити / 120 годин
Курс	1
Семестр	1
Кількість змістових модулів з розподілом:	4
Обсяг кредитів	4
Обсяг годин, в тому числі:	120
Аудиторні	32
Самостійна робота	80
Модульний контроль	8
Форма семестрового контролю	залік

Мета дисципліни: формування фундаментальних знань теорії та практики соціальної відповідальності економічних рішень і відповідних професійних компетенцій.

Завдання дисципліни: вивчення теоретичних положень і практики взаємодії держави, бізнесу, суспільства та людини у сфері соціальної відповідальності як умови сталого розвитку суспільства.

3. Результати навчання за дисципліною.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- сутність, види, категорії, еволюцію, концепції, моделі та рівні соціальної відповідальності;
- особливості соціальної відповідальності різних суб'єктів суспільного розвитку;
- місце соціальної відповідальності в управлінні організацією;
- нормативно-правові засади розвитку соціальної відповідальності;
- моделі корпоративної соціальної відповідальності і створення різних типів корпоративної культури;
- критерії, показники та методику оцінювання соціальної відповідальності;
- особливості вияву соціальної відповідальності бізнесу в українських регіонах;
- сутність соціальних інвестицій як форми вияву корпоративної відповідальності роботодавців;
- сутність, складові та пріоритети розвитку соціально відповідальної політики управління персоналом;
- екологічні аспекти соціальної відповідальності та їх нормативно-правове регулювання;
- сутність, структуру, вимоги та особливості міжнародних стандартів соціальної звітності;

вміти:

- формувати механізм управління корпоративною соціальною відповідальністю;
- формувати ефективну взаємодію роботодавців з персоналом на засадах соціальної відповідальності;
- формувати відносини підприємництва із зовнішніми організаціями на засадах корпоративної соціальної відповідальності;
- визначати напрями активізації індивідуальної та колективної екологічної відповідальності;

- посилювати соціальну відповідальність суб'єктів розвитку через соціальне партнерство;
- здійснювати моніторинг корпоративної соціальної відповідальності;
- оцінювати ефективність корпоративної соціальної відповідальності;
- розвивати корпоративну соціальну відповідальність як чинник підвищення конкурентоспроможності.

Загальні компетентності спеціальності:

- ЗК1.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК4.** Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК5.** Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК6.** Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК7.** Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.
- ЗК9.** Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Фахові компетентності спеціальності:

- СК1.** Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.
- СК3.** Здатність застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування.
- СК5.** Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

Програмні результати навчання:

- РН07.** Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності
- РН09.** Застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування.
- РН12.** Обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Усього	Розподіл годин за видами робіт			
			Аудиторні			
			Лекцій	Семінари	Практичні роботи	Самостійна робота
Змістовий модуль I. Теоретичні основи соціальної відповідальності						
1.	Тема 1. Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку	14	2	2		10
2.	Тема 2. Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства	14	2	2		10
	Модульний контроль	2				
Разом		30	4	4		20
Змістовий модуль II. Формування економічних відносин на засадах соціальної відповідальності						
3.	Тема 3. Організаційно-правове забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю	14	2	2		10
4.	Тема 4. Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності	14	2	2		10
	Модульний контроль	2				
Разом		30	4	4		20
Змістовий модуль III. Зовнішні чинники реалізації соціальної відповідальності економічних рішень						
5.	Тема 5. Формування відносин бізнесу із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності	14	2	2		10
6.	Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності	14	2	2		10
	Модульний контроль	2				
Разом		30	4	4		20
Змістовий модуль IV. Ефективність соціальної відповідальності						
7.	Тема 7. Оцінювання ефективності соціальної відповідальності	14	2	2		10
8.	Тема 8. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні	14	2	2		10
	Модульний контроль	2				
Разом		30	4	4		20
Усього		120	16	16		80

5. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. Теоретичні основи соціальної відповідальності

Тема 1. Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку

Основні положення сучасної концепції сталого розвитку. Сутність соціальної відповідальності. Соціальна відповідальність як система. Сутність та ретроспектива розвитку корпоративної соціальної відповідальності. Концепції соціальної відповідальності. Моделі соціальної відповідальності.

Тема 2. Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства

Соціальна відповідальність людини. Складові соціальної відповідальності людини. Соціальна відповідальність інститутів громадянського суспільства. Інститут громадянського суспільства. Моральна соціальна відповідальність. Політична соціальна відповідальність. Громадянська соціальна відповідальність. Соціальна відповідальність держави.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. Формування економічних відносин на засадах соціальної відповідальності

Тема 3. Організаційно-правове забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю

Модель управління корпоративною соціальною відповідальністю. Етапи впровадження системи корпоративної соціальної відповідальності на українських підприємствах. Стратегія корпоративної соціальної відповідальності. Нормативно-правове забезпечення корпоративної соціальної відповідальності. Ключові професійні компетенції (функціональні обов'язки) менеджера з КСВ. Організаційне забезпечення корпоративної соціальної відповідальності. Структура програм корпоративної соціальної відповідальності. Інструменти реалізації корпоративної соціальної відповідальності. Основні функції корпоративних кодексів.

Тема 4. Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності

Сутність та напрями корпоративної соціальної відповідальності у соціально-трудових відносинах. Механізми реалізації соціальної відповідальності у сфері праці. Реалізація корпоративної соціальної відповідальності в сфері охорони праці. Соціальний пакет як складова корпоративної соціальної відповідальності. Відображення питань корпоративної соціальної відповідальності перед працівниками у міжнародних стандартах.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3. Зовнішні чинники реалізації соціальної відповідальності економічних рішень

Тема 5. Формування відносин бізнесу із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності

Складові взаємодії бізнесу з місцевою владою та громадою. Особливості реалізації спільних просвітницьких акцій, цільових соціальних програм, комплексних соціально-економічних програм розвитку територій. Елементи які включає корпоративна соціальна відповідальність перед споживачами. Основні принципи КСВ у взаємовідносинах із споживачами. Форми співпраці між навчальними закладами і представниками бізнесу. Основні методи юридичного закріплення відносин між ЗВО та бізнесом.

Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності

№ з/п	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
			Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість
1	Відвідування лекцій	1	2	2	2	2	2	2	2	2
2	Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2	2	2	2	2
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10	2	10	2	10
4	Робота на практичних (семінарських) заняттях	10	2	20	2	20	2	20	2	20
5	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Разом				59		59		59		59
Залік			-							
Максимальна кількість балів:							236			
Розрахунок коефіцієнта:							236 / 100 = 2,36			

Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Бали
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Теоретичні основи соціальної відповідальності			
1	Тема 1. Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку	10	5
2	Тема 2. Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства	10	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Формування економічних відносин на засадах соціальної відповідальності			
3	Тема 3. Організаційно-правове забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю	10	5
4	Тема 4. Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності	10	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Зовнішні чинники реалізації соціальної відповідальності економічних рішень			
5	Тема 5. Формування відносин бізнесу із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності	10	5
6	Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності	10	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. Ефективність соціальної відповідальності			
7	Тема 7. Оцінювання ефективності соціальної відповідальності	10	5
8	Тема 8. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні	10	5
Разом		80	40

Критерії оцінювання самостійної роботи

Критерії	Обґрунтування критеріїв	Бали
<i>Розуміння завдання</i>	- робота демонструє точне розуміння завдання	1
	- включені матеріали, що безпосередньо розкривають теми або опосередковані до неї	0,5
	- включені матеріали, що не мають безпосереднього відношення до теми, зібрана інформація не аналізується і не оцінюється	0
<i>Повнота розкриття теми</i>	- тема розкрита повністю	1
	- часткове розкриття теми	0,5
	- виконане завдання не відповідає темі	0
<i>Логіка викладу інформації</i>	- логічне й структуроване викладення матеріалу	1
	- порушення логіки й структури викладу	0,5
<i>Креативність</i>	- унікальність роботи, велика кількість оригінальних прикладів, у роботі присутні авторські знахідки	1
	- стандартна робота, не містить авторської індивідуальності	0,5
<i>Культура змістового наповнення відповіді</i>	- орфографічно правильно оформлена робота з точки зору граматики, стилістики	1
	- присутні негрубі помилки з точки зору граматики, стилістики, орфографії	0,5
	- грубі помилки з точки зору граматики, стилістики, орфографії	0
Всього		5 балів

Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Поточний контроль за результатами виконання контрольних (модульних) робіт передбачає оцінювання теоретичних знань та практичних умінь і навичок, які студент набув після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля з дисципліни. Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в аудиторії.

Модульний контроль проводиться у формі контрольної роботи за кожним модулем. Контрольні (модульні) роботи включають тестування, відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань та ситуацій.

Сума балів, накопичених студентом за виконання модульних контрольних робіт свідчить про ступінь оволодіння ним програмою навчальної дисципліни на конкретному етапі її вивчення.

Критерії оцінювання модульного контролю з дисципліни наступні:

20-25 балів – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, тестових та практичних завдань.

15-20 балів – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.

10-15 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом та викладає його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.

1-10 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його викладає, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності.

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Форми проведення та критерії оцінювання модульного контролю

Модулі	Теми дисципліни	Форма контролю	Максимальна сума балів
I	Теми 1, 2 згідно з тематичним планом дисципліни	контрольна робота	25 балів
II	Теми 3,4 згідно з тематичним планом дисципліни	контрольна робота	25 балів
III	Теми 5,6 згідно з тематичним планом дисципліни	контрольна робота	25 балів
IV	Теми 7,8 згідно з тематичним планом дисципліни	контрольна робота	25 балів

Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестровий контроль – це підсумкове оцінювання результатів навчання студента за семестр, що здійснюється в університеті у формі заліку. Підсумковий семестровий контроль проводиться за результатами поточного контролю та оцінюється від 0 до 100 балів, що переводиться у національну шкалу та шкалу ECTS для отримання рейтингової оцінки знань студента.

Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
A	100-90
B	82-89
C	75-81
D	69-74
E	60-68
FX	35-59
F	0-34

Навчально-методична карта дисципліни

Разом: 120 год., лекції – 16 год., семінарські заняття – 16 год., модульний контроль – 8 год., самостійна робота – 80 год., семестровий контроль - залік.

Модулі	Змістовий модуль I		Змістовий модуль II		Змістовий модуль III		Змістовий модуль IV	
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8
Темати лекцій	Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку (1 б).		Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства (1 б).		Організаційно-правове забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю (1 б).		Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності (1 б).	
Темати семінарських занять	Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку (11 б).		Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства (11 б).		Організаційно-правове забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю (11 б).		Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності (11 б).	
Самостійна робота	10 балів		10 балів		10 балів		10 балів	
Поточний контроль	МК – 25 балів		МК – 25 балів		МК – 25 балів		МК – 25 балів	
ПК Залік	236, коефіцієнт 236:100=2,36							

Рекомендована література

Основна (базова)

1. Балусєва О. В. Соціальна відповідальність: навч. посіб. / О. В. Балусєва, О. В. Боднарук. – Маріуполь: ДонДУУ, 2017. – 284 с.
2. Гусєва О.Ю. Соціальна відповідальність бізнесу: навчальний посібник. / Гусєва О.Ю., Воскобоєва О.В., Хлевицька Т.Б. – Київ: Державний університет телекомунікацій, 2020. – 222 с.
3. Деркач С. Соціальна відповідальність бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stepanderkach.com.ua/socialna-vidpovidalnist-biznesu>.
4. Діагностика стану та перспектив розвитку соціальної відповідальності в Україні (експертні оцінки): монографія / О.Ф. Новікова, М.Є. Дейч, О. В. Панькова та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2013. – 296 с.
5. Керівництво зі звітності в сфері сталого розвитку [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/Russian-G4-Part-One.pdf>.
6. Концепція національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kbs.org.ua/index.php?get=14&id=5817>.
7. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. – Навч. посіб. – Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». – 2015. – 180 с.
8. Петрашко Л.П. Корпоративна відповідальність: крос-культурні моделі та бізнес-практики: монографія. – К.: КНЕУ, 2013. – 372 с.
9. Проект Национальной концепции корпоративной социальной ответственности в Казахстане [Электронный ресурс] / Национальная палата предпринимателей Республики Казахстан. — Режим доступа : <http://palata.kz/ru/news/7611-7611>
10. Соціальна відповідальність : конспект лекцій для здобувачів вищої освіти економічних спеціальностей. – Х. : НФаУ, 2018. – 152 с.
11. Соціальна відповідальність : навч. посіб. / [А. М. Колот, О. А. Грішнова та ін.]; за заг. ред. д.е.н., проф. А. М. Колота. — К. : КНЕУ, 2015. — 519 с.
12. Система стандартів екологічного менеджменту [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.iso14000-iso14001-environmental-management.com/
13. Кошевець В. В. Екологічна відповідальність бізнесу: переваги та обмеження [Електронний ресурс] / В. В. Кошевець. — Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=42858>
14. SA 8000. Approved by Dutch Sustainable Public Procurement [Electronic Resource] / Social Accountability International. — Retrieved from :<http://www.sa-intl.org/index.cfm?fuseaction=Page.ViewPage&PageID=1157>
15. OHSAS 18001-2007. Системы менеджмента безопасности труда [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.assistem.kiev.ua/doc/ohsas18001-2007.pdf>
16. RG Sustainability Reporting Guidelines G 3.1 [Electronic Recourse]. — Retrieved from: <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/G3.1-Guidelines-Incl-Technical-Protocol.pdf>

Додаткова

17. Ушенко Н.В. Пріоритети гуманізації економічного розвитку / Економіка інтелектуального капіталу: сутність та особливості формування у будівництві [монографія]. – К.: КНУБА, 2017. – С.18-32.
18. Ушенко Н.В. Соціальна відповідальність держави / Ушенко Н.В. // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. - №17. - С. 931-936.
19. Ушенко Н.В. Інтегрування корпоративної соціальної відповідальності у стратегію управління бізнес-структури / Ушенко Н.В., Піддубна І.О. // Причорноморські економічні студії. – 2017. - №24. – С. 162-167.

20. Ushenko N. Strategic priorities for the formation of social responsibility of business / Ushenko N.; Blyzniuk, V.; Dniprov, O.; Ridel, T.; Kurbala, N. // *Entrepreneurship and Sustainability*. 2021. *Issues* 8(4). Pp. 641-653. [https://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.4\(39\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.4(39)) Режим доступу - <http://jssidoi.org/jesi/article/845>
21. Ushenko N. Innovative project management in the context of changing consumer preferences, decentralization, sustainable development and social partnerships / Ushenko N.; Vlasenko O., Biriuk O. / *Security Management of the XXI Century: National and Geopolitical Aspects*. Issue 3. - Nemoros s.r.o. Prague, 2021. – P. 340-348.
22. Ushenko N. Expanding the Boundaries of the Economic Security of International Companies on the Basis of Corporate Social Responsibility Practices / Natalya Ushenko, Viktoriia Blyzniuk, Inesa Shumilo, Natalia Filipenko, Natalia Kurbala *Jornal of Security and Sustainability Issues*. - 2020 . - Volume 10. - Number 2 (December). - P. 631-642, DOI 10.9770/jssi.2020.10.2(21)
23. Ushenko N. Education Process Digitalization and Its Impact on Human Capital of an Enterprise / Kateryna Andriushchenko; Alina Khaletska; Natalya Ushenko; Hanna Zholnerchuk; Iryna Ivanets; Svilana Petrychuk; Sergey Uliganets // *Journal of Management Information and Decision Sciences* Volume 24, Issue 5, 2021. – P.1-9. - Режим доступу: <file:///C:/Users/User/Downloads/Education-process-digitalization-and-its-impact-on-human-capital-of-an-enterprise-1532-5806-24-5-271.pdf>
24. Sobolieva-Tereshchenko O., Ramskyi A., Loiko V. Banking system stress-testing as a tool for the development of economic systems // *Transformational processes the development of economic systems in conditions of globalization: scientific bases, mechanisms, prospects: collective monograph* / edited by M. Bezpartochnyi, in 2 Vol. / ISMA University. – Riga: «Landmark» SIA, 2018. – Vol. 1. – P. 135-143. (348 p.)
25. Ramskyi, A., & Solon'ko, A. (2018). Mechanism of formation of financial security of an enterprise. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation*, (1), 14-20. <https://doi.org/10.32750/2018-0102>
26. Jacek, Binda and Prokopenko, Maryna and Ramskyi, Andrii and Shuplat, Olena and Halan, Liudmyla and Mykhaylenko, Dmytro. Assessment of investment attractiveness of industrial enterprises *International Journal of Management* (11). (2020) pp. 27-35.

Інформаційні джерела:

27. Верховна рада України. Офіційний веб-сторінка парламенту України - <https://zakon.rada.gov.ua>
28. Державна служба статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
27. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади в Україні. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control>.
30. Організація Об'єднаних Націй в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://un.org.ua/ua/main/corporate-social-responsibility-and-global-compact/the-ten-principles-of-the>
31. Міжнародна організація праці – Режим доступу: www.ilo.org
32. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
33. Національна парламентська бібліотека України. URL: <http://nplu.org>.
34. Електронна бібліотека освітнього порталу. URL: <http://www.osvita.org.ua/library/>.
35. Історія Європейського Союзу. URL:<http://euinfo.tut.su/istoriya.htm>.
36. Інститут демографії та соціальних досліджень Національної академії наук України <https://idss.org.ua>
37. 37. Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України - <http://ecos.kiev.ua>
38. Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку – Режим доступу: <http://wdc.org.ua/uk/services/ukraine-sd>